№ 3—4 (6—7). 1930 m. vasario 23 d. II metai.

VILNIAUS ŽODIS

VISUOMENĖS LAIKRAŠTIS

EINA KAS DVI SAVAITI.

PRENUMERATA: metams 4 auks., 1/2 metų 2 auks.., 1/4 met. 1 auks. Užsieny 1 dol. ATSKIRO NUMERIO KAINA 20 sk.

REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS ADRESAS: Wilno, Ludwisarska 8 — 12.

NUO REDAKCIJOS.

Nepriklausomos nuo Redakcijos priežastys sukliudė laiku išleisti laikraštį, todel šį numerį leidžiame padidintą ir pranešame Gerb. Skaitytojams, kad kitas numeris išeis kovo mėn. 15 d., bet reikalui esant išleisime jį net anksčiau.

Nepriklausomybės sukaktuvės.

Vasario 16 dieną suėjo lygiai 12 metų, kai lietuvių tautos atstovybė Lietuvos valstybės Taryba Vilniuje paskelbė Lietuvos nepriklausomybę. 12 metų — tai momentas žmonijos gyvenime; o kokios didelės atamainos įvyko lietuvių gyvenime? Kultūros ir ekonominio gyvenimo srity padaryta labai daug. Visi vyresnieji lietuviai gerai atsimena prieškarinius laikus. Tuomet niekas ir svajoti negalėjo, kad po kelerių metų mes turėsime jau savo universitetą, žemės ūkio akademiją, keletą šimtų vidurinių mokyklų, keletą tūkstančių pradedamųjų mokyklų, savus gelžkelius, laivus, kariuomenę, ir t. t. Visa tai ne iš nieko atsirado; ne karas ir didžiųjų valstybių politikai davė mūsų tautai laisvę, dirva nepriklausomybei buvo paruošta: ją paruošė geriausieji tautos sūnūs: Basanavičius, Kudirka, Šliupas, Vaičaitis, Višinskis, Žemaitė, knygnešiai: Bielinis ir kiti ir daugelis kitų jau mirusiųjų ir dar gyvenančių inteligentų ir paprastų žmonelių. Dirbo tautinį darbą palyginamai tik mažas žmonių būrelis, dirbo be jokio atlyginimo ir su pasiaukojimu, šiandien gi nepriklausomo gyvenimo gėrybėmis naudojasi žymi tautos dalis, kuri niekuom ar bent visai mažai teprisidėjo prie nepriklausomybės atgavimo. Tiesa ir šiandien eina N. Lietuvoj kūrybinis darbas, daug energijos ir dvasinių pajėgų padėta kultūrai ir ekonominiam gerbuviui pakelti, bet naujo gyvenimo kūrėjai turi šiandien medžiaginį ir moralį atlyginimą už savo darbą, daugelis gi ir visai gerai pasirėdė, pralobo, o pralobę nebemato varguolių sunkios padėties. O vargo ir skurdo yra dar ne maža ir N. Lietuvoj. Gerai gyvena viršūnės; politikai, vyresnieji valdininkai ir karininkai, pramonininkai, pirkliai, kunigai, gydytojai, advokatai, inžinieriai, dvarininkai, stambesnieji ūkininkai, bet apačios: mažažemiai ūkininkai, darbininkai dar toli gražu savo būtimi nesusilygino su kultūringų kraštų darbo žmonėmis, bet vis tik ir tų darbo žmonių būtis yra šiandien daug geresnė negu mūsų krašte, daug geresnė negu buvo prieš karą. Ne mažas bežemių ir mažažemių skaičius per žemės reformą įsigijo žemės, darbininkai gi miestuose prie gelžkelių, plentų ir kitose vietose gauna neblogiausiai apmokamo darbo. Bedarbių skaičius mažėja, gal del to, kad vis tik randasi gana daug emigrantų, kurie keliauja laimės ieškoti į Braziliją ir Argentiną, bet emigrantų tarpe yra be abejo ne maža ir tokių, kurie apleidžia savo tėvynę be gyvo reikalo; nukeliavę kitur, taip pat laimės neranda.

Kad mūsų laisvieji broliai, ypač darbo žmonės, kuoveikiau susilygintų su kitų mažų tautų, kaip danų, norvegų, švedų kultūrine ir ekonomine būtimi, būtinai yra reikalinga, kad kuogreičiau būtų grąžintos mūsų tautai politinės laisvės sąlygos, kad įvyktų tautos atstovų laisvi rinkimai. N. Lietuvoj kai kurie politikai dar kalba ir rašo būk lietuviai esą dar nepribrendę patys valdytis, liaudis dar tamsi, ją reikią dar paruošti politiniam gyvenimui. Jeigu iš tikrųjų taip blogai būtų, jeigu N. Lietuvos gyventojai dar nepribrendę būtų laisvam kultūringam gyvenimui, tai kokios gi nuomonės apie Lietuvą girdėdami tokias kalbas, įsigis Europos demokratija ir didžiųjų valstybių politikai, nuo kurių juk daug pareina, kad būtų įvykdyti gyveniman mūsų tautos siekimai, kad teisingai būtų išspręstas Vilniaus klausimas. Tuo atžvilgiu mes vilniečiai, kuriems tikrai rūpi mūsų tautos ir mūsų krašto ateitis, negalime būti visai nesuinteresuoti. Džiaugiamės, kad praeitais metais buvo likviduota įsivyravusi grynai asmeniška diktatūra, kuri galėjo privesti kraštą prie anarchijos ir nepriklausomybės praradimo, po to įvykio nieks iš vilniečių neigiamų N. Lietuvos politinio gyvenimo savybių nebenušviečia, į dabartinę politinę padėtį žiūrime, kaipo į laikiną. Valstybės priešaky stovi

žmonės, kuriems be abejo rūpi tautos gerovė ir ateitis, jie, reikia tikėtis, pasiryžę yra grąžinti N. Lietuvai visai normalę politinę tvarką. Tiktai pilnos politinės laisvės sąlygose tauta tegali išmokti pavyzdingai valdytis ir tvarkytis, kultūriškai ir ekonomiškai pakilti, o pakilus įsigyti visų mūsų krašto gyventojų simpatijų ir kultūrinio pasaulio pritarimo tautos siekimams.

„Bažnyčios priešai".

Šitokiuo vardu straipsnį įsidėjo š. m. 13-tame numeryje „Vilniaus Rytojus" ir aiškiai duoda suprasti, kad mes, „Vilniaus Žodžio" bendradarbiai, esą Bažnyčios priešai, esą indiferentai, atšalėliai, bepoteriai ir dargi žalingi mūsų tautai šiame krašte, nes mums mažai terūpį, kaip sutvarkytos bažnyčiose pridedamosios pamaldos ir kuria kalba jos laikomos; kas tai iš mūsų net pataręs, užuot ieškojus savo teisių, visai nesilankyti bažnyčion, jei joje daroma skriauda mūsų tautiniams reikalams. Tokiuo mūsų elgesiu „pasinaudos mūsų tautos priešai — rašo „Viln. Rytojus" — ir taip visų pridedamųjų pamaldų ir pamokslų kalbą pakeis ir jas sutvarkys, kad virs mūsų ištautinimo įrankiu. Kaip matome, mūsų indiferentų ir mūsų tautos priešų siekiai čia sutampa".

Apie kuriuos mūsų tautos priešus kalba „Vilniaus Rytojus"? Kas keičia ir tvarko bažnyčiose pamaldas ir pamokslus? Ar dar lig šiolei tų pamaldų ir pamokslų niekur lietuvių nenaudai nepakeitė ir tik dabar, atsiradus ir pradėjus veikti indiferentams, yra pavojus, kad jos bus pakeistos? Visi tie „Vilniaus Rytojaus" skaitytojai, kurie bent kiek galvoja, supras juk, kad to straipsnio autorius, jei jis nėra visai naivus žmogus, nori tik nustatyti tamsesnius lietuvius prieš daugelį pasaulinių inteligentų, varo paprastą lietuvių skaldymo darbą, skleidžia lietuvių tarpe neapykantą. Visiems juk žinoma, kad per pastaruosius trejus metus beveik visose mūsų krašto mišriose parapijose lietuviškos pamaldos ir pamokslai yra jau arba visai panaikinti arba pakeisti lietuvių nenaudai. A. a. „Vilniaus Aidas" ir „Kelias" prirašydavo apie tai ištisas litanijas, „Vilniaus Rytojus" apie tai tyli; visi žino, kodel taip daro. Taip pat juk visi žino ir tik tamsiausieji „Vilniaus Rytojaus" skaitytojai to gali nesuprasti, nes laikraštis atvirai nepasisako, kad visas tas lietuviams skriaudas daro mūsų krašto Bažnyčios atstovybė, kurią pastatė juk ir ja pasitiki augščiausioji Bažnyčios atstovybė. Galimas, žinoma, daiktas, kad augščiausioji Bažnyčios atstovybė, skirdama savo atstovą Vilniaus arkidiecezijai, galėjo apsirikti, bet juk buvo skundų, reiškė gi prieš metus savo „šunišką" prisirišimą Laikinasis Vilniaus Lietuvių Komitetas, bet nežiūrint to, pas vietinį Bažnyčios atstovą, mūsų delegacijos gauna neigiamus atsakymus, pastaruoju gi laiku lietuvių ir gudų katalikų delegatai priversti buvo su arkivyskupu „aštriai" pasikalbėti ir neatsisveikinę iš jo rūmų išeiti. Taigi dabar visai aišku, kad pas mūsų bažnytinę vyresnybę teisių ieškojimas jokių vaisių neduoda, net patys mūsų „atstovai" su ja santykius turėjo nutraukti.

Jeigu ultrakatalikiškas „Vilniaus Rytojus" mūsų bažnytinę vyresnybę priverstas jau yra pripažinti mūsų tautos priešu, tai juk tame elgesy glūdi visa mūsų krašto lietuvių ir gudų katalikų tragedija; o esant tokiai padėčiai, ar ne žalingas yra darbas skelbti Bažnyčios priešais žymią dalį lietuvių pasaulinių inteligentų.

Tiesa, mūsų visuomenėje yra laisvamanių, yra daug ir atšalėlių, bet tų pastarųjų daug priviso pastaruoju laiku kaip tik delto, kad bažnytinė vyresnybė elgiasi neteisingai ir kad kai kurie Vilniaus lietuviai kunigai, sekdami tos vyresnybės pavyzdį, taip pat elgiasi neteisingai. Argi nepagamino daug atšalėlių „Vilniaus Rytojus" ir „Jaunimo Draugas", kurie juk visiems žinoma, kad yra mūsų kunigų globojami; o tuose laikraščiuose juk buvo ir yra daug neteisybės, melo ir neapykantos. Kiekvienas nešališkas žmogus turi juk pripažinti, kad opozicijos spaudoj*) nėra ir šimtosios dalies tos neapykantos, kiek jos buvo ir yra kunigų globojamoj spaudoj; nebuvo joje jokio sąmoningo melo, kaip garsieji „Vilniaus Rytojaus" [„Negalime tylėti", „Po protesto", „Kultūrininkai eina su Varšuva prieš Kauną", ir t.t. ir t.t.

Kaip jau esame pirmajame mūsų laikraščio numeryje pasisakę, mums rūpi tik mūsų krašto lietuvių gerovė, o ne kova su tikyba ir Bažnyčia. Nerūpi mums tikyba pašalinti iš visų žmonių veikimo sričių, bet rūpi tik, kad politikos srity, pasaulinėj spaudoj, švietimo ir labdarybės organizacijose tikybos obalsiais prisidengiant nebūtų daromas grynai partyvinis darbas ir demagogija. Visur pasaulyje tokia kunigų taktika yra kenksminga kultūrai ir pačiai tikybai, mūsų gi krašto gyvenimo sąlygose, kur net mūsų ultrakatališkas laikraštis pripažįsta, kad mūsų dabartinė Bažnyčios vyresnybė yra mūsų tautos priešas, ta taktika yra labai žalinga mūsų tautiniams reikalams. Del tų sumetimų kai kurie ir protingesnieji kunigai pripažįsta, kad mūsų gyvenimo sąlygose, mūsų tautiniame darbe, ypač gi mūsų spaudoj tikybinių dalykų nereikia painioti su mūsų pasauliniais tautiniais reikalais, tuose klausimuose, jeigu mes norime apsiginti mūsų tautines teises, turime vieni kitų įsitikinimus gerbti, turime laikytis vienybės. Taip buvo a. a. vyskupo Matulevičiaus laikais, nes jis budamas augštos doros ir kultūros žmogus teigiamai veikė mūsų kunigus, krikščionybės ideją skleidė krikščioniška meile, griežtai buvo priešingas neapykantos skleidimui.

Rašydami apie tai, nebeturime jokios vilties įtikinti mūsų dabartinius „valdovus", kurie, kaip jau esame įrodę, laikosi krikščionių-demokratų partijos ideologijos ir taktikos, nors patys dabar prie to ir neprisipažįsta. Tos srovės žmonės N. Lietuvoj pasižymėjo labai nekrikščioniškais darbais, būdami prie valstybės vairo, taip kaip ir pas mus, apšaukdavo savo politinius priešus Bažnyčios ir tikybos priešais, tuo pačiu gi laiku jų žymūs veikėjai varė blogiausios rūšies spekuliacijas įvairiose kredito ir prekybos įstaigose. Po visų tų skandalingų bylų, kurios dabar aiškiai visiems parodė krikdemų veidą, kalbos nebegali būti, kad tos srovės žmonės vėl paimtų valdžią. Kadangi tačiau mūsų gyvenimo sąlygose sutartinas tautinis darbas būtinai yra reikalingas, tai spaudoj ir viešuose susirinkimuose buvome pasisiūlę eiti prie vienybės. Atsižvelgdami į dabarties sąlygas, siūlydami kompromisą žinoma, ir negalvojome paimti į savo rankas vadovavimą, kaip tai su pasityčiojimu prikišdavo mums „Vilniaus Rytojaus" bendradarbiai. Nežiūrint to pasiūlymai buvo atmesti, spau-

*) „Vilniaus Šviesa", „Tiesos Žodis", „Vilniaus Žodis".

doje ir viešuose susirinkimuose tebevaroma demagogija, mokytojai, studentai ir mokiniai terorizuojami grąsinimais atimti stipendijas, nebeduoti pašalpų ir algų, jeigu jie nebus paklusnūs mūsų „diktatoriams“.

Esant tokiai padėčiai kaip jau ir esame rašę, mūsų laikraštis rūpinasi būti ne vienos srovės bei draugijos organu, bet visos opozicijos minčių reiškėju. Opoziciją sudaro ne vien tik atšalėliai, bet ir žymi dalis tų praktikuojančių katalikų, kuriems rūpi ne krikdemų demagogija, bet tikrai krikščionybės ir mūsų tautos idealai. Kaip turi ta opozicija elgtis, kokių priemonių imtis mūsų krikdemų diktatūrai likviduoti, apie tai jau esame rašę, be to nurodymus duos ir pats gyvenimas.

D. A.

Gabiųjų kaimo vaikų selekcija.

(Referatas skaitytas, Lietuvių Mokytojų Sąjungos suvažiavime 1929 m. gruodžio 31 dieną).

Žmonija—tai gyvas sodas, kurs pats savo grožį kuria. Ir miesto ir kaimo vaikai yra to žmonių sodo daigyno diegai, kurie, kol sutvirtėja, lygiai reikalingi suaugusiųjų augalų užvėjos, kad paskui vėliau patys vieni stengtų gražiai bujoti, papildyti tuščias žmonijos sodo vietas ir kad sudarytų galimai didesnę grožio pilnatį.

Miesto vaikas yra privilegiruotoj padėty palyginant su kaimo vaiku. Net labiausiai sociališkai nuskaustų visuomenės sluoksnių miesto vaikai nuo pat mažumės turi galimybių greitai išvystyti savo gabumus, nes turi daug ir įvairių įspūdžių. Kaimo vaikas, ypač ten, kur kaimo žmonės gyvena kolonijomis, tų įspūdžių įvairumo turi labai maža ir veik visi jie apsibrėžia savo lauko, savo šeimos rate. Tad bendrai imant to paties amžiaus kaimo ir miesto vaikas labai vienas nuo kito skiriasi ir miestietis daro įspūdį labiau išsivysčiusio, o paviršutiniai imant gabesnio.

Tačiau savo esmėj kaimo vaikiai dažniausiai būna gabesni už miesto vaikus, o tai delto, kad kaimiečių gyvenimas yra artimesnis gamtai, negu miestiečių, ir duoda vaikams sveikesnį prigimimą. Įgimtieji gi gabumai ir įgimtoji sveikata bei patvarumas pirmoj eilėj žmogaus likimą lemia, o tik paskui tų gabumų ūgdymas ir vėliau santykiai su materiale ir morale aplinkuma. Kaimo vaikus galima prilyginti prie geros dirvos pasodninkų darželio. Sudygsta ten bendrai imant geri sveiki diegai, gražiai jie pirmus savo gyvenimo metus ten auga, bet palikti toj pat vietoj, neravimi, nekultivuojami vėliau pradeda menkėti. Miesto gi vaikai bendrai imant daugumoj būdami silpnais diegais tuoj tampa persodinti tinkamesnėn augimui vieton, na, ir net silpnas savo įgimtas jėgas dažnai atatinkamai jas kultivuojant stengia išvystyti ir be abejo greit pralenkia tuos stipriuosius diegus, kurie lieka pasodninkų daržely.

Kadangi naujai sodinant sodą ar jo dalį svarbiausia geri sveiki pasodninkai, kadangi tautos ir visa žmonija be paliovos pakeičia senus savo kelmus naujais jaunais diegais, o sveikiausi, bent patvariausi, nes nuo mažens neišlepinti, žmonijos diegai auga kaime, tai išmintingiausia pasodninkams jų iš ten pasirinkti, o mokytojai, tie žmonijos daigyno sodininkai—kūrėjai privalo susirūpinti jų tiksliu atrinkimu ir kultivavimu.

Koks tad iš tikrųjų tas gabus vaikas? Galima būtų trumpai išsitarti kad ir šiaip: tai vaikas turįs atatinkamai savo amžiui maksimumą fizinės ir intelektualinės potencijos. Bet toks bendras apibrėžimas nedaug ką mums tepasakytų. Žmonių gabumai vertinami iš tos pusės, kiek jais žmogus prisideda platesniam ar siauresniam rate prie žmonių santykių

Raudonos žaros.

(Lyg dieninio fragmentas).

Žiūriu pro langą.

Ore pavasaris. Tik ką pražydęs. Maištingas. Griaunąs vergiškos žiemos tvirtoves.

Jis berniškai juokias, šypsos.

Laukai puliuoja upokšniais. Tik tarp skardžių, griovių bei pakalnėse spokso nušpicinto sniego guburiai.

Pakelėje svyruoja, šiepiasi gluosniai ir beržai užlaužę į dangų viršūnes snūduriuoja.

O laisva vėtra revoliuciniais mostais švaistosi erdvėje. Gainioja debesis. Vilnija degančios saulės spinduliuose. Žvilgsnis, gyvenimo audrų įvargintas, slankioja, it šnipas aplinkoj, kol neįstringa mėlynan horizontan. Abejingai tingiai.

Plaučiai veikia plačiu maštabu.

Ryt Velykos!

Nors aš, perleidęs per kritikos prizmę visas skelbiamas „tiesas“, „orumus“ ir gavęs visai blankų vaizdą: man gyvuoja tik amžina materija,—bet pati tipinga priešventiška nuotaika kažkaip traukia į misticizmą.

Sielos dugne raivosi velniškas nerimas. Pasiutiški troškimai dilgina, skatina į tolimą tolį. Saulėleidy ilgu, ilgu kažko artimo, draugiško; saulėleidy tuščia, klaikiai tuščia.

Ech, kaip noris sušokti prie degančių laužų laukinių totorių mirties šokį ir orgijų svaige rast užmiršimą. Įvairūs gyvenimiški epizodai dar labiau kandžioja širdį...

Che, he, he... ryt Velykos.

——

Staigus „Tegul bus pagarbintas“ nutraukia visą idilę.

Girdžiu antram kambary mestą atsakymą — „Ant amžių“.

Kažkas svetimas!

Tyla. Paprasti, be jausmo, šalti „Sveika Marija“, „antifona“ klaikiai rezonuojasi į sienas.

— Kas ten?

— Pakapės, kampininkė. Elgeta.

— ? — stengiuos savo žinyne rast atsaką: — kokia?

— Ar nežinai, kai...

— Aa...

Praeities skeveldros.

——

...Vasarvidžio diena visame savo grožyje. Vaikiško naivumo nulietu veidu, ramus, savas savyje, landžiojau tarp malūno ratų.

tobulėjimo nugalint gamta, kuriant naujas kultūros bei civilizacijos vertybes. Iš tos krypties išeinant ir vertinama ne visi žmogaus gabumai kartu, bet jų suma. Pavyzdžiui, vieno kurio žmogaus maksimalė vaizduotės jėga gali papildyti kitus jo intelektualinius trūkumus ir jį teks pripažinti gabiu, nors jis techninių gabumų ir neturėtų. Jei, imkim, sodinant aleją, norima, kad būtų pridengta negraži mūro siena, pasistengiama sodinti tokių medžių rūšį, kurios šakos žemai keroja, jei turima kitokių tikslų, pasirenkama kita medžių rūšis. Gyvenimas įvairiaspalvis, jam tobulinti reikalingi ir įvairių gabumų žmonės, svarbu tik, kad jie išvystytų tos ar kitos gabumų rūšies maksimumą.

Gabių gi vaikų, ypač kaime yra, tie gabumai dažnai spontaniškai reiškiasi, o kaimo mokytojas vienintelis kvalifikuotas asmuo, kuris juos gali iš esmės pažinti. Kas jau keletą metų yra mokytojo darbą dirbęs, be abejo, iš savo praktikos žino, kad kaime yra didelis nuošimtis vaikų turinčių ypatingų įgimtų gabumų ar tai vaizduotės, ar atminties, ar muzikos, ar įvairių kombinacijų srityse.

Pasiremdamas savo keliolikos metų praktika įvairiose liaudies mokyklose aš drįstu tvirtinti, kad kasmet kiekviena normali liaudies mokykla išleidžia į gyvenimą bent po vieną, jei ne genialų, tai bent talentingą vaiką, kuriam likimo ironijos, dažniausiai del neturto, skirta tuos gabumus niveliuoti, net tapti neigiamu tipu, jei tik jis aistringas, nes ypač toks kaimo vaikas giliai jaučia tą nuoskaudą, kad, kai turtingi negabūs kaimiečiai, net veik visi miestiečiai gali mokytis, jis turi ganyt ar kitą kokį darbą dirbti nuo šviesos iki tamsai vien tik del duonos. Šias eilutes rašant man vaizdžiai prisimena vienas Poltavos gubernijos, Berestovenka kaimo mano buvęs mokinys Griša Dichanov. Tas 11 metų vaikas turėjo stačiai geniališkus artisto-komiko gabumus. Kai aš dalydavau vaikams bibliotekos knygas, kad jie man triukšmaudami nekliudytų, aš jam pasakydavau: — Papasakok tu jiems ką nors! — Ir, kai jis būdavo ima pasakoti apie kokį nors paprasčiausią dienos įvykį, savo tonu, gestais, taip būdavo savo draugus sužavi, kad musę lekiant galima būtų girdėti, ir vaikai būdavo žavisi jo pasakojimu tol, kol aš baigiu darbą—pusę valandos, kartais visą valandą. Bet to vaiko likimo perspektyvos buvo menkos — jo tėvas turėdamas šešetą vaikų teturėjo tik pusantros dešimtinės žemės... Kitose mokyklose, kitose Lietuvos bei Rusijos srityse teko sutikti vaikų su ypatingais kitų rūšių gabumais ir dažniausia tiems vaikams buvo lemta savo gabumus niveliuoti, net iš proto išeiti, ar šiaip sumenkėti, o greičiausia delto, kad buvo priversti gyventi ne savo užsimojimų sriiy.

Bet jei palikti ypatingai ryškius gabumus nuošaliai, tai kaime taip pat yra didelis, didesnis negu mieste, nuošimtis vaikų, kurie mokosi iš smagumo visų mokslo dalykų, kuriems svetimas vylingumas, kurie turi įgimtą lipšnią sielą. Gal kaimo gyvenimas yra per siaura veikimo dirva vaiko smalsumui bei aktingumui, gal nuo mažens susigyvenama su mintimi, kad žmogus yra darbo pelė, kad visi kaime nuo didelio iki mažo dirba ir nėra darbo rūšių kontrastų, bet faktas pasilieka faktu, kad didelis kaimo vaikų nuošimtis iš smagumo eina visus mokyklos programos dalykus. Šią vaikų rūšį taip pat reikia priskirti prie gabiųjų ir pirmoj eilėj jiems reikia surasti galimybes, kad galėtų intelektualiai tobulintis, nes nuo mažens pamėgę darbą jie jau įsigyja pripratimą dirbti, pamėgsta darbą, kaipo meną menui, jiems mažiau gręsia pavojus tapti gryno kaulo karjeristais ir iš jų susidaro idejinių darbininkų minios. Mums gi šio krašto lietuviams svarbiausia turėti mažiau karjeristų, o daugiau idealistų.

Taigi reziumuojant sąvoką apie gabiuosius vaikus gal tiksliausiai ją apibrėšim šiaip pasisakydami: kas ryškiai teigiamai iš kitų tarpo skiriasi kuria nors

---

Vanduo ūžia. Ratai traška. Čirška diržai.

— Duonos... duonos...—surėžė ausies plevelę.

Tarpdury bailiai žvilgčiodamas stovėjo jauna žmogista.

— Duonos — dejavo per retus dantis.

Jo mizernas pašukinis apvalkas, suvelti plaukai, kruvinos, apdaužytos kojos, pasigailėtinas veidas sukrėtė mane.

Ach, tą skurdų „duonos" girdžiu ir nūn!

Tėvelis paėmė iš jo rankų tarbelę ir įpilė porą svarų miltų.

— Nnn... — lyg džiaugdamas... lyg verkdamas pranyko.

Po kelių minučių prie upės kranto pastebėjau ką tai judant. Tas pats tipas sauja žėbčiojo miltus ir godžiai gėrė vandenį.

Grąžinom: buvo alkanas. Pamaitintas ik sočiai, iškošė per dantis „nnn..." ir...

— Kas jis? — paklausiau.

— Alkanas!

— ? — Per veidą perbėgo šešėlis: — kodel?

— Jaunas esi. Sužinosi užaugęs — ir tėvelis stipriai prispaudė prie savo vyriškos krūtinės. Nurimau.

Vėleliau pakirdau. Prasidėjus okupacijai lygiagrečiai žengė ir badas. Žmonės valgė blogiau, neg ponų šunės. Mirė baisiuose kęsmuose. Sutinę. Išsikreipę.

Jis buvo vokiečių žandarų sugautas su ½ pūdžiu rugių. Persigando. Neteko žado. Kankinamas sakė tik „duonos".

Buvo paleistas. Deja, be proto, be žado.

...Ruduo. Vėjai. Dangus žliumbia. Purvas.

Sėdėjau kambary sotus ir patenkintas. Tėvelis rūkė. Prasivėrė durys ir vidun įėjo 19 m. (ne daugiau) nepažįstamas. Sustojo kampe ir nedrąsiai gniaužė kepurę.

— Arčiau!

— Dėkui... aš... — Greitu mostu pasiekė rūkantį ir, norėdamas pabučiuot ranką, išstenėjo: — dėde, aš dirbsiu viską dykai, klausysiu, ką nori daryk, tik duok valgyt...

Jis visas sudrebėjo, it elektros srovės trenktas.

Jo sudžiuvusios, sukepę lūpos suvapėjo... gal norėjo ką tart. Pravirko.

Che, he, he... baisus verksmas kyląs vyro krūtinėj ne del fantazijos, kaip moterų, ar ištyžėlių, bet iš vargo, tragedijos, ant laimės griuvėsių.

Verkė, rodos, plyš. Jis jaunas, tvirtas; jis galis ateityje perviršyti visus būtus genijus, nusižeminęs, parsidavęs nūn ir siela ir kūnu maldavo, it šuo, tik duonos...

Jo viduje buvo pragaras.

savo sielos jėga — gabus; kas su pamėgimu, be vyliaus visas mokyklos darbo rūšis sekmingai dirba — taip pat gabus. Ir šiems gabiausiems reik ypatingos globos, reik jiems sudaryti tokias apystovas, kad jie galėtų intelektualiai tobulėti.

Prityrusiam sodininkui tyrinėjant jaunų medalių daigyną nesunku pasirinkti pasodninkams tas medelių rūšis, kurios atatinkamose sąlygose turės palinkimą augti tiesiai ar keroti, o pritaikius jiems atatinkamą dirvą, maistą, prigydžius atatinkamos rūšies diegus, sodininkas turi pagrindo tikėtis, kad vienas jo pasodninkas pasižymės gražiu liemeniu, kitas puikia viršūne, kits viliojančiais žvilgsnį žiedais, kitas skaniais vaisiais. O svarbiausia jo pareiga paskiau, bus jį saugoti nuo pašalinių žalingų įtakų—kad jo jaunų ūgių nepakąstų šalnos, nenulaužtų vėjas, nenukąstų gyvulys ar neužstelbtų piktžolės.

Mokytojas yra vaikų darželio sodininkas. Jis domingai savo atrinkimo darbą dirbdamas gali labai tobulai atrinkti intelektualiniam žmonijos sodui geriausius pasodninkus, sudaryti bent pradžiai tinkamas intelektualiniam vaiko vystymuisi sąlygas ir turėti, kaipo specialistas, įtakos net tada, kai taip išauginti gražūs žmogaus intelekto diegai prigyja kitoj vietoj. Tad su liaudies mokytojo balsu auklėjimo srity jo auklėtinių atžvilgiu privalėtų rimtai skaitytis ir vidurinių mokyklų pedagogai bei bendrabučių vadovybė.

Šiame krašte yra lietuviškų kaimų plotų, salų ir salelių. Daugely tų vietų yra lietuvių mokytojų ir jie turi galimybės pažinti savo mokyklos vaikų gabumus. Lietuvis mokytojas taip pat turi progų ar bent gali jų susidaryti, kad galėtų pažinti gabius lietuvius vaikus ir ne lietuvių vedamose kaimynėse mokyklose. Padėti tad lietuvių visuomenei atsirinkti gabiuosius lietuvių kaimo vaikus daugiausia galimybių turi tiktai jis, lietuvis liaudies mokytojas. Nuo jo aktingumo ir iniciatyvos šioj srity daugiausia ateity priklausys, kokios intelektualės potencijos moksleiviai nuolatos papildys šio krašto lietuvių vidurines mokyklas. O visuomenei pirmoj eilėj rūpi ir juo tolyn labyn rūpės, kad taip sunkiai visos lietuvių tautos lėšomis užlaikomose mokyklose tebūtų duodamas mokslas pirmiaūsia tik gabiausiems, geriausiams tautos vaikams.

Ypatingus gabumus, kuriais vaikas iš kitų tarpo ryškiai skiriasi nėra sunku atskirti. Jei kuris jų turi nepaprastus dailininko, artisto, techniko, pirklio gabumus, jis ryškiai tais gabumais nuo savo amžiaus draugų skiriasi ir jis, be abejo, kuri būti kandidatu vidurinėn ar specialėn mokyklon, čia pakanka vien mokytojo opinijos ir kandidato pasirodymo.

Bet vaikų su ypatingais kurios nors rūšies gabumais kiekvienoj mokykloj būna labai mažas nuošimtis. Veik visą gi vidurinėms mokykloms kandidatų kontingentą turėtų sudaryti tie gabieji vaikai, kurie pasižymi visų mokyklos darbo rūšių pamėgimu, aktingumu, gerumu, kurie neturi vyliaus.

Šiuos gabiuosius atrinkti yra sunkiau, bet vis delto mokytojas čia gali padaryti mažiausia apsirikimų. Metus kitus tėmydamas savo auklėtinius jis turi galimybės susidaryti savo nuomonę apie kiekvieno jų aktingumą, darbo pamėgimą, teisingumą ir t. t. Jis turi taip pat galimybės net eksperimentaliai patyrinėti bent labiau jo dėmesį telkiančių vaikų gabumus: jautruma, atmintį, valią, patvarumą darbe, net teisingumą ir t.t. O, kad jo tyrinėjimų rezultatai ir nuomonė būtų mažiau subjektyvūs, pavasarį mokslą baigiant, šiaip kokią dieną, vertėtų iš vietos inteligentų bei vaikų tėvų sudaryti komisiją iš kokių penkių tiesioginiai nesuinteresuotų asmenų, padaryti konkursą jų gabumams parodyti ir komisijos nuomonė turėtų turėti sprendžiamą reikšmę nustatant, kuris vaikas yra pirmas bei antras kandida-

---

Pažvelgiau į sienoje kabantį kryžių, kurs vaizdavo, kaip sako, Dievulį kenčiantį; pirmąsyk man labiau pagailo šio sulaužyto berno, neg...

...Iš aukščio krito pirmosios sniegolės. Vėjas jas draibstė.

Įsirioglinęs šermukšnin valgiau (cha! del malonumo) rūkščiaruogias.

Darže su kastuvu kasė kopustų kotus įgyvenusi moteris. Be batų. Be pirštinių. Vasariškai.

— Kas rauna?

— Pakapinė.

— Mmm... tai ji to durnelio ir ano kurs verkė mama?

— Aha.

Ji gyveno keleto km. atstu, prie kapinių, lūšnoj. Kampininkė. Nei duonos, nei darbo. Badas — diktatorius.

Vakarop sušalusi lyg gyvo kaulo, pusbadė nusivežė rogutėmis kotus ir bulvių kraitelę Valgymui.

Jos vyras „burlokystėj“, prie mašinos mirė.

———

Šit 13 m., it vėjas, nušvilpė. Tiesa, dar sykį ją mačiau. Į šaltą, godžią kapo duobę leidau karstą, jame gulėjo tas, kurs suteikė mano gyvybę.

Negirdėjau nei skambalo aido, nei už pinigus pirkto kunigo „Requiem“: neaiški ateitis atpalaidavo visas mintis.

Kažkas suklikė. Tai ji. Ji varguolė atidavė sava. Už duotą kadais duoną. Žinau — tai tikras jausmas pagarbos, kiti-fariziejai.

Gyvenimo ekspresas skriejo plieniniais rėlsais. Be atvangos.

Girdėjau. Jos duktė nuėjusi į miestą.

Paskui...

Ji (t. y. duktė) nusinuodijo prostitucijos namuose.

Che, he, he... vad. del duonos kąsnio puolė pražūtin ir, sutteršus žalią jaunystę, turėjo tenkint turtuolių „pilietiškus“ „jausmus“.

Gandai liūdijo ir jos sūnų pragyvenimo beieškantį kur tai žuvusi.

„Romantika“!

———

Mechaniškai prisiartinu prie durų.

Elgeta sėdi ant kaladės. Motina tarbon ką tai deda.

— Kaipgi sūnus?

— Et! — mosteli, nurydama sunkų seilių gurkšnį.

Pauza.

— Sakė žmonės, kad jis nebuvęs peržiem namie...

— Nebuvo. Pasiima šaukštą ir atsilaužusi duonos palengva, bet įkraviai tašo raugienę.

tas vidurinėn mokyklon. Tėvų išteklius visai neturėtų būt imamas domėn, o vien tik vaiko gabumai.

Kad šis dalykas eitų planingai ir visose mokyklose vienodai, lietuvių švietimo draugijos turėtų iki pavasariui visiems mokytojams išsiųsti vienodą toms vaikų gabumų tyrimo komisijoms instrukciją. Pavyzdžiui, galima mesti tų komisijų regulaminui kad ir šiokius bruožus:

1. Konkurso laikas — pavasaris.

2. Jo komisiją sudaro vietos mokytojas, vienas centrinės švietimo įstaigos atstovas, vienas vietos inteligentas ir du vaikų tėvai ar motinos.

3. Iniciatyvos jai organizuoti imasi vietos mokytojas ir centrinė švietimo įstaiga.

4. Sudaroma komisija ar rinkimų ar pasikvietimų būdu, kur kaip patogiau.

5. Centrinės švietimo draugijos atstovas atveža konkurso programą, bet kiekvienas komisijos narys turi teisės statyti mokiniams klausimus, kurie keltų aikštėn bet kurią vaiko gabumų jėgą: atmintį, vaizduotę, kombinacinius gabumus ir t.t; vaikų kūrybos darbai turi taip pat turėti įtakos komisijos sprendimams; atsakymai įvertinami penkiais, keturiais ir trims punktais; I eilės kandidatai turėtų gauti bent du trečdaliu penkiukių, II eilės kandidatai turėtų gauti bent du trečdaliu ketveriukių.

A. Valaitis.

(Bus daugiau).

Rinkimų siaubo atbalsiai

Šių metų sausio mėn. 2 dieną įvyko Švenčionių „Ryto" d-jos visuotinis metinis susivažiavimas, kurs turėjo pririnkti į valdybą du naujus narius, vieton išstojusių, burtų keliu. Seniau, laikantis „Ryto" tradicijos pirmieji išstodavo nariai, gavę rinkimuose mažiausiai balsų. Deja, šiais metais teko pralaužti tradiciją, nes tokiu būdu būtų likus valdyboje mokytojų atstovė. Čia valdybos pirmininkas sugalvojo įvesti burtų metodą. „Likimo valia" burtai krito ant nepageidaujamų valdybai asmenų. Dabar bereikėjo tik išnaudot tą „valią" ir neįsileisti jų antru kartu į valdybą. Tat visu užsimojimu pradėta ruoštis prie laukiamųjų rinkimų. Čia nepaprastu uolumu pasižymėjo gimnazijos kapelionas kun. M-as ir bendrabučio vedėja p. C-tė. Abudu turėjo plačią dirvą neprityrusių mokinių būry. Gerbiamasis kapelionas gruodžio mėn. gale nepatingėjo padaryti keletą konferencijų su V ir VI klasės mokiniais, o jaunesniems nepagailėjo pašvęsti kelių tikybos pamokų, kad patiekus informacijų susirinkimo klausimu. Kaipo tiesos žodžių skleidėjas jis pataikė nušviesti dalyką visai „bešaliai", būtent: (kartoju jo pareikštas mintis). „Pasakykit tėvams, kad būtinai atvažiuotų į susirinkimą. Negalima snausti. Liaudies mokytojai veržiasi į valdybą. Jų tikslas aiškus. Nuo senai jie reikalauja algų padidinimo. Žinodami, kad „Ryto" kasa nepajėgs pakelti didesnių išlaidų, siūlo panaikint VII klasę, pakelti bendrabučio mokesnį iki 40 auks. mėnesiui. Tuo tikslu jie stengiasi pravesti į valdybą kuo daugiausiai „savo" žmonių, kurie gintų ir remtų jų norus ir reikalus".

Įbauginti mokiniai nuvažiavę į sodžių pasakoja tėvams apie gresiantį pavojų. Pagaliau ateina laukiamoji diena. Būriai sodiečių slankioja po Švenčionis, žvairuodami į tuos „nevidonus" liaudies mokytojus. Bendrabučio auklėtinių tėvai skuba pas p. vedėją, patikrint vaikų atvežtąsias žinias. Šioji nurodymų negaili. Taipgi ragina budėti, nes mokytojai, anot jos, ne tik VII klasę bet ir bendrabutį nori panaikint. Atvykę sodiečiai raukosi, nenori laukt 12 v. kada susirinkimas prasidės. Vienok, p. vedėja nuoširdžiai jiems pataria pasilikti, kitaip pirmininkas galėtų užpykti, tada jau būt blogai. Prasideda susirinkimas. Jokio triukšmo nieks ir nemano kelti, kaip to tikėjosi „rytiečiai" iš „kairiojo

---

Jos apvalkas? Che, he, he... ne iš madų žurnalo—lopas ant lopo. Basiaute klumpėse.

Išvaizda? — siauras veidas, įdubę paakiai, įsišokęs smilkinių kaulas, raukšlių dirvonas: gyvenimo knyga.

Grubiomis rankomis laiko šaukštą, kiekvieną gurkšnį rods su kančia ryjo.

Jos rankos nė sykio nematė maniciure, jos nelaikė šakučių; visas gyvenimas trunijo prie mėšlo, prie darbo. Be paguodos, be vilties, be skundo.

— Lac jau ir apsiprato. Kaip ir kvailumas išnyko. Grįžtu nėr. Vienoj vietoj, sako, bernai primušę jį. Ir... Suradau sniege sušalusį.

Užspringsta. Iš kadais gražių, nūn užgesusių akių dvi srovės ašarų! Aikčiodama užsigula stalą.

Che, he, he... Ji verkia jaunystės, kuri nuvyto, kaip žolė rištake, ar tarpkelėj.

Senatvė... o kur prieglauda? Kur duona? Visas gyvenimas — del būvio ir veltui...

Aa...

Motynos suraminta sušvepsi automatiškai maldų formulą (įdomu, ar ji tiki į tai, ką kartoja) lenkias—nori rankas pabučiuoti.

Ji nūdienės „teisybės" akyvaizdoj žemesnė už žemiausį. Išskirta iš visuomenės „padoriųjų" tarpo; bejėgė.

Pasiremdama lazda, išnyksta. Dar girdis šlepsint purvą.

Cha, cha: Koks tu pasauli gražus išoriai, o purvinas viduje...

Taip! ryt Velykos!

Ar jaus ji — žmogaus tik parodija — ir milijonai jos duonos brolių užguiti, užglušinti gyvenimo padugnių piliečiai — šventės esmę ar galės traukti tikėdami į turinį „Kristus kėlės — mirtis krito", ar pakitės kas jų vargingoj dalioj?

Kažin...

O ryt, sako, Velykos...

Gėla ir sielvartas iškreipia veidą.

Sudegusios saulės atspindis raudona žara nulieja dangų. Raudonuoja miškas, raudonuoja žemė.

Kraujo spalva.

O žalia revoliucinė vėtra vieškeliais vėtydama senovę linguoja gluosnius, kurie it kovos vėliavos, plezda ir tarsi girdis kimus lūšnų, požemių ir tvirtovių rūsių daugų verias šauksmas:

Žaros žarėkit.

G.

30—I—13 d.

sparno". Dabar patys pamato, kad beprasmis buvo sekiojimas mokytojų žingsnių, bei ieškojimas kažkokių sąmokslų 2—3 asmenų pasikalbėjimuose. Ir taip susirinkimas tęsiamas ramiausiai. Bet ateina rinkimų momentas ir atmosfera šiek tiek sutirštėja. Einama prie balsavimo. Sulig valdybos pareiškimo paskelbto „Viln. Rytojuje", balsuoti turi teisę tik užsimokėję nariai. Pagal sąrašą išdalinama slapto balsavimo lapeliai. Čia jau uoliuosius veikėjus pradėjo krėst drugys, nes ištisa eilė sodiečių lapelių negavo. Pasigirsta pasiūlymas duoti balsavimo korteles skyrių atstovams. Dauguma sutinka. Lapelius dalina p. M-nas, kurs būdamas labai geros širdies žmogus, įteikia juos ne tik skyrių atstovams, bet visam būriui neužsimokėjusių sodiečių. Ir tikrai, kokia prasmė kalbėtis ir ginčytis su tais, kurie viešam susirinkime nesidrovi taip elgtis. Mokytojai pasitenkino tuo, kad savo akimis pamatė „Ryto" valdybos narių visuomeninį nusit-ikimą ir taktiką. Renkami balsai. Kiekvienas pats privalo paduoti savo lapelį. Staiga prisiartina prie staliuko V. St-as laikydamas rankoje 6 korteles su kun. Micaus ir Skruodžio pavardėmis. Balsavimo komisijos narys griebia jį už rankos klausdamas-kieno tai?—Mano. Kur ėmei?—Pats pąrašiau, priantspaudavau. Keista. Kokiu būdu galėtų patekti į V. St. rankas „Ryto" antspauda. Nejaugi valdyba taip mažą domę kreiptų į savo antspaudą? Nesinorėtų tikėti, tuo labiau, kad V. St. laiko bendrą frontą su veiklesniais valdybos nariais. O gal laikantis dėsnio, kad tikslas pateisina priemones, nesidrovėta pasinaudot psichiniai ligoto žmogaus pagalba? Pastaboje tenka pasakyti, kad visi taip karštai proteguojami nariai, neturėjo teisės statyt savo kandidatūras. Juk kun. M-cas yra revizijos komisijos narys, kun. Skruodys—valdybos kandidatas, o p. P-tis tuo laiku nebuvo dar „Ryto" d-jos narys. Šiais gi metais ne visa valdyba turėjo būt perrenkama, o tik du nauji nariai pririnkti. Čia tai ir pasirodė kas daugiau veržėsi į valdybą, ar liaudies mokytojai, ar?... Klausimas šis palieka atviras ir kiekvienas turi pilną teisę savaip jį išsiaiškinti.

Susirinkimas baigtas. Tikslas atsiektas. Nei viens liaudies mokytojas į valdybą neįėjo.

Dabar pažvelkime, į kokią padėtį pastatė liaudies mokytojus aukščiau išvardintieji „Ryto" valdybos nariai. Mokytojo autoritetas, dėka perdaug išbujojusiai ir nesveikai kelių asmenų fantazijai, liko palaužtas liaudies akyse. Nelengva bus jį atitaisyti, o dar sunkiau įsigyti naujai. Tiesa, ten kur mokytojas dirba ilgesnį laiką, kur sodžius pažįsta ir įvertina jį, nieko nepakenks jo autoritetui šmeižtai bei intrigos taip kelių individų a lá kun. M. ir jam panašių.

Betgi atsiras silpnesnės valios žmonių, kurie įtikės ir kitus įtikins esant mokytojus „visuomenės išnaudotojais". Tat kas gali būti žemesnio, kaip aštrinimas santykių tarp mokytojų ir liaudies.

Ir ką gi, ar „Rytas" ir dabar dar norėtų turėti pasitikėjimą mokytojų tarpe?—Veltui. Kas plaka, kad ir žodžių rykštėmis, lai nesitiki jų turėt. Taigi ir pasirodė „Ryto" nuoširdumas, taip reklamuojamas mokytojų susivažiavimuose. Gražiais žodeliais pakalbėt susirinkime kiekvienas mokam, blogiau tik, kad už akių ir purvais drėbti pataikom. Laikas būtų „Rytui" pakeisti savo taktiką ir nustot traktavus mokytojus, kaipo, už duonos plutelę savo „dūšią" pardavusius pastumdėlius. Gal „Rytas" panorės tvirtinti, kad nėra prieš mokytojus nusistatęs? — Sena pasaka. Jeigu trys valdybos nariai veda žemą, užkulisinę akciją, o pirmininkas toleruoja jos elgesį, tat ko dar reikia? Negi išleis valdyba antspauduotą raštą su koliojimais ir šmeižtais prieš mokytojus, o be jo ilgai dar dangstysis avinėlio kailiu.

Čia tai ir pasireiškia juodosios rankos darbas, apie kurią taip daug kalbama mūsų spaudoje. Pabrėžti tik tenka, kad ranka toji yra ne kas kita, kaip priešmirtinė agonija neteisingo klero „valia".

Įžeistieji.

Patarimai ūkininkams.

Kaip dabar reikia ūkininkauti. Pereitame „V. Ž." numery buvo paliesta sunki mūsų krašto ūkininkų padėtis. Reikia pagalvoti, kaip iš tos padėties išbridus ir kaip apsidraudus nuo panašių metų ateity.

Lengviau yra pradėti ką nors daryti ūkininkams, gyvenantiems viensėdžiuose. Taigi jiems ir reikia pirmon eilėn pakeisti savo ūkio tvarką taip, kad galima būtų daugiau gyvulių auginti, ypatingai geresnės rūšies kiaulių. Auginant kiaules reikia turėti pieno, todel reikia turėti ir pieningų karvių, o kad būtų kuo karves ir kiaules šeria, reikia sodinti daugiau daržovių, bulvių, runkelių, sėti dobilų. Tam tikslui reikia ir lauką tinkamai suskirstyti, jau nebe į tris, bet į 5—6 laukelius padalinti, kad būtų laukeliai su daržovėmis, dobilais ir kitokiais javais.

Daug blogiau yra su ūkininkais, gyvenančiais kaimuose. Ten ūkininkas nėra pilnas savo žemės šeimininkas, negali tvarkytis, kaip tinkamas, bet taikinties prie visų. Tų gi visų žinoma yra šeimininkavimo tvarka, nuo amžių užsilikęs trilaukis. Tačiau ir šios rūšies ūkininkams reikia, sulig savo šeimynos sudėties, mėginti ar daržovių daugiau sodinti, ar linų sėti, arba net ir javus sodinti rasoda; kai kur girdėjome ūkininkai mėgino pernai pasodinti rugių. Turint daugiau daržovių, reikia pasistengti bent geresnės rūšies kiaulių užsivesti, o taip pat negailėti ir karvėms, kad daugiau pieno duotų. Turint atliekamo pieno, galima rūpinties ir pieninės įsteigimu — Visais šiais reikalais gali geriausiai patarti Ūkininkų Draugija Vilniuje.

Ar užsimoka mažažemiui ūkininkui arklys laikyti. Visi jau žinome, kad vokiečiai moka gerai ūkininkauti. Bet jie del to geri ūkininkai, kad nieko nedaro, pirmiau visko gerai neapskaičiavę. Taigi jie ėmė tirti, ar daug darbo nudirba arklys pas mažažemį ūkininką 4 — 5 ha. Pasirodė, kad tokiam ūky arklys dirba pilnų dienų tik 30 per metus! Likusias gi 335 jis dykaduoniauja, arba geriau sakant apėda ūkininką. Štai delko mažažemiai ūkininkai užsieny nelaiko arklių, o visus darbus dirba karvėmis. Ir mūsų ūkininkams vertėtų jų pavyzdį pasekti.

KORESPONDENCIJOS.

Švenčionys. Perskaičius „V. R." 9 numery tilpusią žinutę „Iškilmės Švenčionyse" kilo noro atsiliepti ir papildyti. Mat korespondento visai nutylėta apie „Ryto" valdybos tą proga surengtą rautą.

Čia tai ir buvo svarbiausias visų iškilmių momentas. Kalbant apie tai, tenka apsistoti kas gi galėjo dalyvauti ir turėjo garbės būti pakviestu? Kaip

teko patirti prieš iškilmes, valdybos nusistatyta prašyti į rautą tik daug pasidarbavusius, pasižymėjusius visuomenėje asmenis. Pasirodė svečių užprašyta gan daug, jų tarpe žinoma nemažas skaičius ir iš Vilniaus. Įvairių staigų pirmininkai, kurių daugumoje kunigai. Stebėtina, kad svečių tarpe matėsi ir pora studenčių. Ar tai irgi būtų visuomenės veikėjos, daugiausiai turinčios nuopelnų iš visų moterų tarpo? Ar jos „Ryto" kviestos atvažiuoti kunigams palinksminti? „V. R." korespondento tos iškilmės pasirodė labai pageidaujamos ir būtinos. Mūsų „vadams" per panašias iškilmes galima gerą interesą padaryti! Mat atstovaujančiai srovei svarbu turėti visuomenės palankumo, negalėdami atsiekti darbais jo, per panašias iškilmęs siekiama gražiais žodžiais ir vėjo nunešamais pažadais. Pasakymas, kad panašūs rautai reikalingi vienybės sustiprinimui, tai tik tušti žodžiai. Jei nepajiegs sustiprinti vienybės bendra tautinė ideja, tai nieko nepadės ir panašūs rautai visuomenės lėšomis daromi. Priešingai, dar daugiau kils nepasitikėjimo tais, kurie visuomenės aukų skatikėliais rengia rautus, skelbdami, kad tai daroma vienybės dėliai. O tikrenybėje tas daroma tik kitiems akių muilinimui ir asmeniškam malonumui. Kažin ar nebūtų buvę geriau, jei „Rytas" vieton surengto rauto, būtų tuos pinigus paaukavęs neturtingiems sodžiaus vaikučiams sąsiuviniams, arba įsteigęs kuriam nors sodžiuje keliems mėnesiams vakarinius kursus. Ar nebūtų didesnė nauda ir gražesnis darbas, negu visuomenės lėšomis gerinti sau ūpą! Tik gaila, kad kai kurie mūsų mokytojai davėsi pavylioti rauto rengėjams. Bereikalingai p. Č. sutiko pastatyti savo mokyklos vaikų vaidinimą iškilmių programai paįvairinti. O p. Š. kaipo skyriaus pirmininkui netiko sveikinti ir dalyvauti raute su tais, kurie turi mums nuoširdumo kuomažiausiai.

Sutinku su korespondento žodžiais: šalinkim prietarus, ir priešingumą, pasistenkim įgyvendinti vienybę, bet ne puotų ir rautų keliu. *M. Š.*

Miežonys (Švenčionių apsk.). Sausio 25 d. jaunimo rūpesniu, ir padedant vietos mokytojai buvo surengtas vakarėlis. Suvaidinta gan gerai, ir padainuota keletas lietuviškų liaudies dainelių. Gaila tik, kad neapsėjo be triukšmo.

Paškonys (Švenčionių valsčiaus). Jau kelinti metai, kaip šiame sodžiuj gyvuoja „Ryto" mykykla. Mokytojauja p. G. Nors šiame sodžiuj yra gražaus jaunimo, kuris galėtų daug ką pasidarbuoti: laikraščių skaitymų platinimu, — vakarėlių rengimui, o į šitokį sodžių neateina nė vienas laikraštis, nors sodžius yra grynai lietuviškas. Laikas ir mums pabusti iš gilaus miego. Gana miegoti! Užsiprenumeruokim „Vilniaus Žodį", tai bus tikriausias šviesos spindulys. *Paškoniškis.*

Pašaminė (Švenčionių apskr.). Sausio 12 d. pašaminiečių jaunimas suruošė lietuvišką vakarą. Vakaras būtų įvykęs atidarant mokyklą, bet leidimui negavus tapo atidėtas. Suvaidinta „Mūsų gerasis", komediją 2 veiksmuose. Ačiū p. Anuprui Zabarauskui, kurs, bent kiek mokytojo padedamas, režisavo veikalą, bei artistų uolumui, vaidinimas pilnai nusisekė. Vaidintojai visai gyvai atvaizdavo savo roles ir laisvu laikimosi scenoje parodė, jog ir sodžiaus jaunimas šioje šakoje gali rimtai konkuruoti su miesto jaunimu. Antrąją programos dalį užpildė deklamacijos ir choras. Pastarasis, tiesa, buvo mažai suorganizuotas, bet turim viltį, kad ateityje turėsime gerą chorą. Publikos į vakarėlį atsilankė netgi iš tolimesnių sodžių. Gerai, kad viskas apsėjo be muštynių. Programa baigėsi tautos himnu. Pagirtina, kad sodžiaus jaunimas nesnaudžia. *A. K.*

Dzieveniškio valsčius (Ašmenos apskr.). Šio valsčiaus gyventojų dauguma yra lietuviai. Gerokas skaičius yra apgudėjusių. Gyventojai daugiausiai mažažemiai po 2—5 deš. Didžiausi ūkiai siekia 20 deš., kurių yra tik trys. Trečdalis gyventojų turi nuo $^1/_4$ deš. ligi $1^1/_2$.

Žemę dirba medinėmis žagrėmis, plūgas retenybė. Gyvena sodžiuose, į kolonijas bijosi skirstytis dėlei stokos pinigų. Daugelio mokesniai neapmokėti, sekvestratorius kasdieninis svečias. Labai dideli mokesniai eina „na urząd gminny" na ir ištikrųjų valsčius turi užlaikyti 12 valdininkų.

Jau kaip kas baigia dabar duoną, ligi naujų rugių teks mistl bulvėmis, nes nusipirkti duonos nėra už ką, uždarbių nėra. Iš šio valsčiaus 1929 m. daug išvyko užsieniuosna uždarbiauti. Kaip tenka girdėti, tai didesnė pusė išvyktų į užsienius, kad tik pinigų galėtų sudaryti. Jau tas rodo, kokios sunkios pragyvenimui sąlygos sodžiuj. Dabar dauguma pardavė paskutines karves, o beto dar ir sekvestratoriai daug gyvulių užrašė, kaipo atlyginimą už nesumokėtus mokesnius dar 1927 metais. Vargas ir tam nesimato galo, kai kurie sodiečiai mato išeitį iš skurdo tiktai kare arba revoliucijoj. *S.*

Gėliūnai. Viln.-Trakų apskr. Yra įsikūręs čia „Kultūros" dr-jos skyrius, kuriame yra 42 nariai, kazimierininkai negali ramiai žiūrėti. Patys mūsų sodiečiai, žinoma, nekeltų jokio triukšmo ir muštynių, jeigu nebūtų mūsų „inteligentų" ir nebūtų agituojami prieš „Kultūrą" „Vilniaus Rytojuje" ir „Jaunimo Drauge". Sausio 12 dieną apie 2 val. nakties vėl, kaip ir pernai rudenį, trys kazimierininkai su vienu pašaliečiu, šiuo žygiu ne tik su akmenimis, bet ir su peiliais užpuolė gatvėje kultūrininkus. Labai skaudžiai primušė ir sužeidė „Kultūros" skyriaus pirmininką Jona Laurinavičių ir „Kultūros" skyriaus narį V. L. Jeigu kiti „Kultūros" Dr-jos nariai nebūtų atbėgę pagelbon, tai mūsų skyriaus pirmininkas būtų buvęs nužudytas. Nuo kruvino sužeidimo šono ir sudavimo akmenimis per galvą visai buvo nustojęs sąmonės, bent kiek atsipeikėjęs ant kelių nušliaužė į savo pirkią, nes eiti nebegalėjo. Nabagas ilgą laiką vaitojo, bet vis tik ir vaitodamas šitaip sakė: „Kad ir ant kryžiaus prikalsite, aš savo idėjos neišsižadėsiu, bet už ją, kaip kovojęs, taip ir kovosiu. Mane užmušite, bet mano praminto kelio Gėliūnuose ir visoj Gervėčių parapijoj neužarsite, bet kuo tolyn, tuo labiau mūsų narių skaičius dauginsis, nes supras broliai lietuviai, ką jie daro ir kur jie eina ir ko jie siekia ir kur juos veda krikdemų agentai mūsų apylinkės mokytojai. Lietuvi broli! Darbininke! Kur tu ir su kuom tu eini? Pažvelk į kitą lapo pusę. Ar išrašai laikraštį „Vilniaus Žodį"? Jis tau parodys teisingą kelią, kuriuo reikia eiti mums lietuviams darbininkams ir sodžiaus mažažemiams ūkininkams. Lai gyvuoja darbo žmonių laisvė ir lygybė tarp mūsų lietuvių". Šiais žodžiais baigė savo kalbą mūsų pirmininkas, pirkioj buvo daug subėgusių žmonių, mušeikos žinoma pasislėpė, moka tik pulti iš pasalų, vėliau tik ketvirtas mušeika ne kazimierininkas prisipažino, su kuriais šv. Kazimiero skyriaus nariais jis dalyvavo užpuolime. Štai gerbiamieji skaitytojai, ką Šv. Kazimiero nariai

PADĖKOS.

Lietuvių Mokslo Draugija yra gavusi šiomis dienomis aukų: iš panelės Fil. Grincevičiūtės 273 knygas, daug įvairių laikraščių ir keletą fotografijų, o iš kun. Abaravičiaus (per kun. Taškūną) 35 senovės pinigus. Už čia minėtas aukas Draugijos Valdyba taria Gerbiamiems Aukotojams širdingą padėkos žodį ir drauge su šiuo tikisi, kad ir kiti geros valios žmonės parems Draugijos darbą savo aukomis.

M. Šikšnys
Pirmininkas

Visiems, kurie rėmė ir padėjo mums ruošti pirmąjį metinį koncertą — balių, o pirmoj eilėj Draug. M. Prancuzevičiūtei, M. Lužytei, Z. Lasevičūtei, A. Mackevičiūtei, p. A. Krutuliui ir p. prof. K. Galkovskiui tariame nuoširdų ačiū.

Lietuvių, Gudų ir Ukrainų Studentų Sąjungų
Koncerto-Baliaus Komisijos vardu
A. Birinčikas.

Vilnius, 1930 m. vasario m. 14 d.

moka ir ką daro, apsvarstykite jų darbus, ar gerai jie elgiasi po gražia vėliava eidami, peiliais ir akmenimis apsišarvavę prieš savo brolius lietuvius. Jei tik akmenimis moka tekovoti šu kitaip manančiais, tai mes galime būti visai tikri, kad mes laimėsime.

Juodasis darbininkas.

Red. prierašas. Aprašyti įvykiai labai liūdni. Tokie įvykiai negali būti toleruojami mūsų gyvenime. Del jų turėsime kreiptis į visą lietuvių visuomenę. Reikalinga tik gerai žinoti visos to įvykio aplinkybės. Atsakomybę už tokius įvykius turės imti Vilniaus šmeižikai, kurie jau trečius metus nenustoja viešai ir slaptai kurstyti žmonių prieš pasauliečių švietimo draugiją, skelbdami tos draugijos veikėjus tautos ir tikybos priešais.

Švenčionys. Švenčionių lietuvių gimnazijos literatų kuopelė paskutiniuoju laiku ėmė šlubuoti. Dveji susirinkimai ginčytasi del daromų kuopelės pirmininkui priekaištų. Norėta net perrinkti valdybą, tačiau fanatiška narių tradicija, paliko valdybą tą pačią. Protokolas, rašytas sekretorės šališkai išteisino kuopelės pirmininką, lyg tai puolamoji pusė neturėtų užmetimuose pagrindo. Užprotestavus, nieko nepešta, nes balsavimu protokolas paliko teisingu. Tuo nariai parodė savo neišsilavinimą, nes vadavosi ne protu, bet dvasios fanatingumu.

Greit po to konflikto įvyko antras. Mergaitės bendromis jėgomis parašė satyrą, išjuokti berniukus. Vyrai sukruto, net stačiokiškais žodžiais ėmė atakuoti mergaites, kurios negalėdamos pakęsti, demonstruodamos pasitraukė iš kuopelės. Tokiu būdu literatų kuopelėj liko vien berniukai. Šiame susirinkime pasirodė mokinių menka inteligencija.

Reikėtų tokius trūkumus šalinti.

Girdėjęs.

POLITIKOS APŽVALGA.

N. Lietuvos vidaus politikoj jokių atamainų pastaruoju laiku neįvyko. Tylu ir užsienių politikoj, bent kiek tik gyvumo buvo įnešęs Estijos prezidentas Strandmanas savo kelione į Varšuvą ir ypač sustojimu Vilniuje. Užsienių reikalų ministeris dr. Zaunius pasikalbėjime su laikraštininkais pareiškė del estų elgesio nepasitenkinimą, prezidento sustojimas Vilniuje laikomas neitraliteto Vilniaus klausimo laužymu. N. Lietuvos santykiai su Estija po to įvykio pasidarė šaltesni, nors ir prieš tai nebuvo jie širdingi. Pabaltijos valstybių Sąjunga daugiausia del Vilniaus klausimo negali susikurti.

Lenkijos vidaus politikoj tebesitęsia pilsudskininkų ir pačio marš. Pilsudskio kova su Seimu. Vyriausybės šefas prof. Bartelis, kiek galėdamas rūpinasi kovojančius sutaikinti, bet nelabai tai jam sekasi, pilsudskininkų laikraščiai veda ir prieš jį intrygas. Seimas patvirtino 3 milijardų sąmatą, beveik trečdalis valstybės išlaidų eina kariuomenei laikyti, socialistai siūlė tas išlaidas mažinti, bet vyriausybei nesutikus patys už sąmatą balsavo.

Kaip jau pereitame numeryje minėjome, Ispanijoj priverstas buvo pasitraukti diktatorius Primo de Rivera, valdžią paėmė naujas ministerių kabinetas, generolo Berenguero vedamas. Naujoji vyriausybė paskelbė plačią amnestiją. Daugelis ištremtų ir pabėgusių užsieniuosna žymių mokslininkų, politikų, studentų grįžta. Ispanijos žiauriai diktatūrai nuversti labai daug pasidarbavo Ispanijos universitetų studentai, kurie visą laiką kėlė protestus ir riaušes Primo de Riveros valdžiai, studentus palaikydavo profesoriai, kultūringesnieji karininkai, darbininkai. Naujai valdžiai, kurią sudaro konservatoriai, vis tik vargiai pavyks įgyvendinti pilną taiką, nors ji ir žada grąžinti visas konstitucijos laidotas piliečių teises. Ispanijos karalius Alfonsas nebeturi gyventojų daugumos pasitikėjimo, prieš šešerius metus jis po pralaimėto karo Maroke Afrikoj, kur žuvo labai daug karininkų, bijodamas, kad parlamentas nenuverstų jo nuo sosto, išvaikė parlamentą, panaikino konstituciją, paskyrė ministerių pirmininku generolą Primo de Riverą ir įsakė jam diktatoriškai kraštą valdyti. Dabar daugelis gyventojų karalių laiko atsakomingu už diktatūrą, reikalauja jo pasišalinimo, reikalauja monarchijos panaikinimo ir paskelbimo respublikos. Netolimoj ateity įvyks parlamento rinkimai, galimas daiktas, kad atstovų dauguma paskelbs Ispanijoj respublikonišką tvarką. Dar vienu karalium Europoj bus mažiau.

Penkerių didžiųjų valstybių konferencija Londone dar nieko konkretaus nenutarė, Anglams daugiausia rūpi gauti Amerikos sutikimo nebestiprinti kariško laivyno, kuris jau dabar yra lygus Anglijos laivynui, o prieš karą buvo daug silpnesnis. Anglija turėjo galingiausi laivyną, nebijojo del savo kolonijų, kurių turi visuose pasaulio kraštuose.

Prancūzijoj parlamentas pareiškė nepasitikėjimą Tardieu vyriausybei. Klausimai del kurių įvyko vyriausybės krizis nesvarbūs, grynai finansinio pobūdžio, galimas daiktas, kad tam pačiam Tardieu ar jo globėjui Poincare, prezidentas paves sudaryti naują vyriausybę.

Europos spaudoj pastaruoju laiku plačiai rašoma apie tikybų persekiojimus Sovietų Rusijoj. Popiežius paskelbė raštą, kuriame nurodoma, kad Sovietų Rusijoj kasdien niekinama religija, suiminėjami katalikų ir stačiatikių kunigai, uždaryta keli šimtai bažnyčių, panaikinti sekmadieniai ir šventadieniai. Anglijos parlamentan buvo įnešti net paklausimai del tikybinių persekiojimų Sovietų Rusijoj. Užsienių reikalų ministeris Hendersonas atsakęs, kad anglų vyriausybė rimtai seka tikybų padėjimą Sovietų Ru-

sijoj ir yra nusprendusi pavartoti savo įtaką, kada tik pasitaikys tinkama proga. Sovietų Rusijoj vyriausybės pirmininkas Rykovas Maskvoj pasakęs kalbą, kurioj pareiškęs, kad visos užsieniuose platinamos žinios apie tikybų persekiojimus neatatinkančios tikrenybę. Sovietų Rusijos pravoslavų (stačiatiklų) vyskupai, gal ir vyriausybės verčiami, taip pat pareiškę, kad jokių tikybų persekiojimų nesą, bažnyčios ir cerkvės uždaromos tik ten, kur patys gyventojai to reikalauja, taip pat esą ir su šventadieniais. Galimas daiktas, kad žinios del persekiojimų yra perdėtos, bet ateizmas Sovietų Rusijoj vis tik labai plečiasi, kodel taip yra, apie tai parašysime kitame numeryje.

N. LIETUVA.

16 vasario. Nepriklausomybės paskelbimo dieną šiemet buvo švęsta gana iškilmingai, ypač Kaune. Miesto Valdyba tam reikalui paskyrusi lėšų ir ypač buvo puikiai iliuminuota vietos susijusios su Vytauto Didžiojo vardu bei atmintim.

Telšių-Kretingos gelžkelis ir Klaipėda. Tos taip svarbios susisiekimo linijos darbai jau pradėta. Dabar matuojama plotas, kuriuo eis gelžkelis, ir tuoj manoma pradėt kirst iš tų vietų medžius. Klaipėdos uostas taip pat manoma praplėsti ir kovo mėnesį numatyta varžytynės uosto praplatinimo darbams.

Susivažiavimai bei susirinkimai. Tiek politinės, tiek profesinės organizacijos. Labiausia susidomėjimo sukėlė ūkininkų sąjungos ir Darbo federacijos susivažiavimai, kuriuose buvo smarkiai kritikuojama vyriausybės politika, daug kalbama apie katalikybės reikalus. Tačiau toms partijoms momentas buvo nelabai patogus, nes kaip tik tuo metu ėjo Rokiškio kriminalinė byla, kurioj lyg tyčia įmaišyti žymūs tų partijų nariai.

Pakelta valdininkų algos. Ministerių kabinetas priėmė įstatymą, kuriuo pakeliamos valdininkams algos: vedusiems 15 proc., nevedusiems 10 proc.

Savosios pramonės propaganda. Platūs visuomenės sluoksniai rodo susirūpinimą savosios pramonės pagerinimu. Tuo reikalu buvo specialis Prekybos Rūmų posėdis, kuriame nutarta varyti savosios pramonės kūrimo propagandą.

Lietuvos studentija. Pereitam semestre Lietuvos Universitete buvo 3617 tikrųjų studentų ir 195 laisvieji klausytojai, kurie fakultetais taip susiskirstę: juristų — 1248, humanitarų—770, medikų—664, teologų—378, technikų—374, matematikų-gamtininkų—349, evangelikų-teologų—29; vyrų studentų — 2815, moterų 997. Studentų dauguma 20—30 metų, bet net 13 asmenų yra 18 metų, o vienas net 64 metų.

Tikybų bei pasaulėžiūrų atžvilgiu Lietuvos studentija taip susiskirsčius: katalikų—2434, žydų—1070, evangelikų—143, stačiatikių—87, laisvamanių—35, mahometonų—2, stabmeldžių—1. Tautybėmis susiskirstymas toks: lietuvių—2555, žydų—1070, lenkų —85, rusų—47, vokiečių—30, latvių—10, gudų—7, totorių—1, anglų—1; Lietuvos piliečių 3751, kitų valstybių—47.

KRONIKA.

Laikinojo Komiteto prezidiumo kova su studentais. Nors mūsų pozicijos laikraščiai ir tyli, bet mieste plačiai kalbama apie studentų susirėmimą su Laikinuoju Komitetu. Turėdami galvoj mūsų gyvenimo sąlygas nerašytumėm apie tai ir mes, jeigu Laik. Komitetas būtų parodęs bent kiek noro įgyvendinti mūsų gyvenime taiką ir nebūtų labai šališkai išnaudojęs spaudoj grynai demagoginiams tikslams Naujų Metų įvykio, kurį juk savo neteisingu dviejų metų elgesiu pats ir iššaukė. Kerštu tačiau nesivaduojame, jei taikos nėra, tai tokius įvykius turime nušviesti spaudoj, gal tokie įvykiai kada nors įves mūsų gyvenimą į normalę vagą.

Prieš kelias savaites studentai pašalino iš savo Sąjungos p. A. Juknevičių, kuris baigęs universitetą buvo pasilikęs Sąjungoj kaipo filisteris. Kadangi p. A. Juknevičius yra Laikinojo Komiteto vice-pirmininkas, „Jaunimo Draugo“ redaktorius ir žinomas mūsų padangėje krikščionių—demokratų ideologijos ir taktikos veikėjas, tai tas įvykis sukėlė mūsų gyvenime didelę sensaciją. Jo draugės ir draugai subruzdę buvo gelbėti situaciją, rinko parašus po protestu, surinkę keliolika parašų. Laikin. Komiteto prezidiumas pasijutęs įžeistu ir pavartojęs prieš studentus represijas, atėmęs V kurso stud. J. G. ir stud. A. B. stipendijas, pareikalavęs iš studentų Sąjungos pašalinti keletą studentų, kurie neva buvę p. Juknevičiaus pašalinimo iniciatoriai ir savo kalbose neva įžeidę Laik. Komitetą. Poną Juknevičių studentai pašalinę iš sąjungos del jo nenoro ar nesugebėjimo ginti Laikinajame Komitete studentų reikalus. Visos tačiau p. Juknevičiaus draugių ir draugų pastangos, o taip pat ir Komiteto represijos studentų daugumos nenugąsdino, įvykusiame vasario 15 dieną Sąjungos pilnumos susirinkime didele balsų dauguma buvęs atmestas reikalavimas grąžinti Sąjungon p. A. Juknevičių, po tokio balsavimo keliolika Komiteto šalininkų nebereikalavę ir balsuoti komiteto prezidiumo reikalavimą pašalinti keletą draugų iš Sąjungos.

Kas toliau, tuo tarpu nežinia, kelių neturtingų studentų būtis tiesiog traginga. Visų tų įvykių priežastys, be abejo, ne vien tik medžiaginiai studentų reikalai. Studentų elgesy pasireiškė be abejo *protestas* prieš mūsų „diktatorių“ vartojamą terorą. Protestas įvyko be jokių pašalinių asmenų kurstymo, proteste dalyvavo įvairių pažiūrų studentai, dalyvavo visi tie, kurie nepakenčia netiesos ir neteisybės, kurie yra laisvi nuo *vergiškų* jausmų.

Ar bus Laikinojo Komiteto rinkimai? Laikinojo Komiteto prezidiumas ir jo globojamoji spauda nieko nesako ir nerašo. Kyla gandų būk Laik. Komiteto prezidiumas slaptai prie rinkimų vis tik ruošiasi, nes juk tikrai labai nepatogu trečius metus be jokių rinkimų visuomenę „atstovauti“. „Vilniaus Rytojaus“ tvirtinimas, būk Laik. Komiteto įstatai nereikalauja kasmetinių rinkimų, kaip esame jau rašę remdamiesi tais įstatais, neatatinka tikrybę. Jei rinkimus tačiau norima daryti ir vadovavimą iš savo rankų neišleisti, ypač kad nieks nesiveržė iš jų tą atimti, tai juk reikėjo pasirūpinti mūsų gyvenimo pacifikacija ir santaika, o ne dar labiau pastaruoju laiku kiršinti visuomenę, ypač jaunimą. Gal mūsų komitetčikai nori sekti Ispanijos diktatoriaus

Primo de Riveros pavyzdį, kuris savo diktatūrai sustiprinti irgi ypatingus rinkimus darė, bet tai jam nieko nepadėjo, taip pat būdamas visai sukompromituotas, po kurio laiko jis pats su savo išrinktais atstovais nugriuvo.

„Kultūros“ švietimo draugijos mokyklos. „Kultūros“ dr-jos valdyba turėjusi ne mažai vargo su tikybos pamokų dėstymu Vilniaus ir Pašaminės mokyklose. Mokytojams nebuvo suteikta teisė tikybą dėstyti, parapijų gi klebonai ir kiti kunigai del įvairių priežasčių atsisakinėjo, valdyba gavusi net įspūdžio, kad mūsų kunigų vadai norėję pasiekti tų mokyklų uždarymo, nes sulig Lenkijos konstitucijos reikalavimų tikybos pamokos mokyklose yra privalomos. Valdyba turėjusi kreiptis tuo reikalu su prašymu į Metropolijos Kuriją. Kurija paskyrusi kun. Pakalką tikybai dėstyti Vilniaus D-ro Basanavičiaus vardo mokykloje, o Kaltinėnų kleboną kun. Vaišutį Pašaminės mokykloje.

Vakarai. Pastaruoju metu Vilniuje ivyko du koncertiniai vakarai. Vasario 9 d. buvo bendras lietuvių, gudų ir ukrainų studentų vakaras, 16-gi vasario Laik. Komiteto suorganizuotas Nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti vakaras su akademija. Mūsų studentų bendradarbiavimas su gudais ir ukrainais labai pagirtinas. Malonų įspūdį padarė ir bendrai suruoštas koncertas. Gražaus jaunimo buvo pilnutėlė salė. Abiejuose koncertuose dalyvavo žymiausioji dabar Vilniuje mūsų dainininkė p-lė M. Prancuzevičiūtė, kuri savo jau gerai ištobulintu gražiu balsu ir gražiomis mūsų tautiškomis dainomis žavėjo publiką. Naujiena tuose koncertuose buvo trijų mūsų jaunų dainininkių p-lių Lužytės, Mackevičiūtės ir Lasevičiūtės trio dainavimas, kuris padarė gero įspūdžio, visos trys dainininkės pasirodė turinčios gražius balselius, visuomenei reikėtų pasirūpinti tų balsų tobulinimu atatinkamoj mokykloj. Labai gerai padainavo keletą tautiškų dainų ir tautišką himną mūsų moksleivių choras p. A. Krutulio vedamas.

Nepriklausomybei paminėti akademija šiemet rimčiau buvo sutvarkyta, nebuvo mūsų nerinktų atstovų parodos, kaip pernai, bent kiek nuobodi buvo tik istorijos pamoka, kurios mažai kas klausėsi, naudingiau būtų buvę plačiau nušviesti nepriklausomybės sukaktuvių dienos reikšmę; chronologiška paskaita apie Vytautą Didįjį nors ir neblogai buvo parašyta, bet priminti ar supažindinti mūsų visuomenę su tuom, kas pasakyta istorijos vadovėliuose, naudingiau juk per laikraščius. Lietuvių visuomenę sveikino keli gudų ir ukrainų atstovai, lenkų nors keletas asmenų salėje buvo, bet nieks nesveikino.

Mažučių pagarba. Š. m. vasario 15 d. D-ro J. Basanavičiaus vardo pradedamosios mokyklos mokiniai su vedėja aplankė d-ro J. Basanavičiaus kapą, ant kurio uždėjo gyvų gėlių pluoštą.

Liet. Mokslo Draugijos Skaityklos apyskaita. Lietuvių Mokslo Draugija norėdama patarnauti visuomenei savo rinkiniais pereitų metų lapkričio mėn 4 d. atidarė viešam naudojimui skaityklą ir skolinamąjį knygyną savo bute (Gimnazijos g-vė 4) Sukataloguotų veikalų jau yra 6000 (daugiausia prieškarinių laikų lituanika), ir kiekvienas norįs pasidarbuoti mokslo srityje gali jais naudotis (darbo dienomis nuo 3 iki 9 val. vak.). Draugijos nariai, studentai ir moksleiviai. Draugijos knygynu naudojasi nieko nemokėdami, tik skolindamies knygas namo palieka užstatą, visi kiti skaitytojai moka kas mėnuo po 1 zlotą.

Norėdami parodyti visuomenei, kas, kiek ir kokias knygas skaito, paduodame čia trijų mėnesių skaityklos ir skolinamojo knygyno veikimo lentelę.

SKOLINAMASIS KNYGYNAS

Skolintojų	Duota		Grąžinta		Skaitoma	
	veik.	tom.	veik.	tom.	veik.	tom.
29	135	160	87	103	48	57

KNYGŲ TURINYS	Veikalai
Istorija	43
Dailioji literatūra	35
Visuomenės mokslai	16
Etnografija geografija	12
Teisė	8
Kalbotyra	8
Medicina	5
Bibliografija	4
Tikyba	2
Menas ir filozofija	2
	135

KNYGŲ KALBOS	
Lietuvių	72
Lenkų	33
Rusų	17
Vokiečių	12
Prancūzų	1
	135

SKAITYKLA

Atsilankė	Vyrai	Moterys	Kartu
Mokiniai	449	59	508
Studentai	39	3	42
Kiti Skaitytojai	147	16	163
	635	78	713

Atlikta užsakymų	Veikalų	Tomų
Knygų	783	872
Laikraščių	321	473
	1104	1345

Knygų turinys	Veikalų
Dailioji literatūra	259
Visuomenės mokslai	214
Istorija	100
Menas	45
Enciklopedijos	41
Pritaikomieji mokslai	24
Geografija ir etnografija	19
Tikyba	17
Kalbotyra	17
Bibliografija	10
Gamta	9
Filozofija	8
Teisė	7
Medicina	7
Bendro turinio	5
Matematika	1
	783

Knygų kalba	veikalai
Lietuvių	622
Lenkų	96
Rusų	37
Vokiečių	18.
Esperanto	4
Prancūzų	3
Anglų	1
Latvių	1
Senovės klas.	1
	783

LAIKRAŠČIAI

Rūšys	kompletai
N. Lietuvos dienr.	108
N. Lietuvos mėn.	61
Viln. lenk. l.	49
N. Lietuvos sav.	45
Seni laikr.	22
Liet. Univers .leid.	18
Vilniaus liet. l.	15
Amerikos	3
	321

Rytų Europos Tyrimui Institutas. 23 d. vasario bus atidarymas Rytų Europos Tyrimui Instituto. Sąryšy su iškilmėmis laukiama žymių lenkų mokslininkų atvykimo.

Demonstratyvis streikas žydų bankuose. Sąryšy su Varšuvos žydų bankų tarnautojų streiku, prasidėjo ir Vilniuj žydų liaudies bankuose streikas. Streikas yra ekonominio pobūdžio.

ĮVAIRIOS ŽINIOS.

Parduoda savo nuosavą kraują. Viename Varšuvos laikrašty pasirodė tokio turinio skelbimas: „Pigiai parduosiu savo nuosavą kraują už kelerius pietus arba už kokio nors darbo nurodymą". Ištikrųjų, tame skelbime glūdi gili drama. Šis originalus skelbimas tikrai daug ką kiekvienam pasako.

Garsūs rašytojai ir kita medalio pusė. Daug kas skaitė ar bent girdėjo apie garsius bei įžymius pasaulinio garso rašytojus. Tačiau, be abejo, maža kas žino apie kitą medalio pusę, apie tai, kokiais jie buvo savo asmeniškame gyvenime. Ir taip: alkoholikais, girtuokliais buvo Rablė, „Išvaduotos Jeruzalės" autorius Torkvato Tasso, lenkų rašytojas Rey, E. T. Hoffman, Poe, anglų Baironas, Londonas; dideliu ėdrumu pasižymėjo Floberas, Stendalis (makaronai), Lamartinas (ledai), Zola. Dideliais kortų lošikais buvo Puškinas, Dostojevskis, Mopasanas. Neįkainuodavo savęs ir savo talento Dostojevskis, Zola, Gogolis, per daug gi įkainuodavo Baironas, Tolstojus, d'Annunzio ir Tekerei, kurs nuimdavęs savo skrybėlę prieš namą, kuriame rašydavo savo veikalus.

Žemės gyvija. Visoje žemėje gyvena apie 2 milijardu žmonių. Bet palyginti su kitais gyvūnais, žmonių skaičius yra labai mažas. *Vienoje upelio vandens stiklinėje esama daugiau gyvų padarų, kaip žmonių visame pasaulyje.* Apskaičiuojama, kad visi vabzdžiai, sudėti krūvon, svertų daugiau, kaip visi žmonės ir stambieji gyvuliai.

Be to, žemesnieji gyvūnai begalo smarkiai veisiasi. Jeigu jie visi gyvi išliktų, tai bematant žemėje neliktų vietos jokiam gyvam sutvėrimui.

Taip iš vienos musės per vieną vasarą galėtų prisiveisti 60 bilijonų naujų gyvybių. Jūrų žvaigždė padeda ligi 300 milijonų kiaušinių, o kai kurios žuvys paleidžia iki 10 milijonų kiaušinėlių.

Stambūs ir smulkūs vagys. Vienas Amerikos laikraštis taip apibūdina vagis. „Tas, kas moka pavogti visą milijoną, yra laikomas finansiniu genijum: kas pasitenkina puse milijono, priskiriamas prie nepaprasto proto žmonių; kas paspruks, pagriebęs 100.000 dolerių, gali būti pavadintas smarkiu vyruku; o kas nusineš 50.000 — nevykusiu biznierium. Pavogimas 25.000 yra laikomas išeikvojimu, o 10.000 — nevykusia spekuliacija. Vagį, pasisavinusį 5.000, vadina paslėptoju, o 1000 — apgaviku: kas pavagia 100 dolerių, yra laikomas akiplėšišku plėšiku, o kas 10 dol. — niekšingu vagim. O kas paglemžia kumpio gabalėlį ar riekę duonos, į tą žiūri kaip į visai dingusį žmogų".

Gyvių badavimas. Ilgiau gali badauti tie gyviai, kurių kraujas šaltesnis ir kurių organizmo veikimo energija yra mažesnė. Tuo būdu paukščiai, kurių kraujas yra karščiausias (nuo 40 iki 42 laipsnių C.) ir kurių organizmo veikimas yra intensingiausias, tegali badauti 9 dienas; *žmogus 12 dienų;* šuo 21 dieną. Šaltkraujų gyvių patvarumas badaujant yra daug didesnis. Varlė gali badauti 360 dienų, vėžlys 500 dienų, gyvatė — 800 dienų, žuvis 1000 dienų, o vabalas 1200 dienų. Aukštesnieji gyviai paprastai miršta, kada jų belieka mažiau kaip 40 proc. normalinio svorio.

Milijonierius mirė iš bado. Mieste Palma, Ispanijai priklausančiose Balearų salose, mirė iš bado vokietis Bernstein. Pakviesti apžiūrėti lavoną gydytojai mirusio rūbuose rado belgų vertybės popierių milijono frankų sumai ir 10.000 dolerių grynais pinigais. Pinigus ir popierius Bernsteinas visuomet nešiodavo įsiūtus švarke. Jis buvo taip šykštus, kad valgydavo tik vieną kartą per dieną duonos su marmeladu.

Galima būsią atspėti orą iš anksto. Prūsijos žemės ūkio ministerija įsteigė prie Frankfurto universiteto meteorologijos (oro spėjimo) institutą, kuriame bus mėginama surasti būdai tikslesniems oro spėjimams. Instituto profesoriai tikisi, kad ateity galima būsią gana tiksliai atspėti orą net trims mėnesiams pirmyn. Jei tie profesorių spėjimai pasitvirtintų, tai šioje srity būtų padaryta didelė, ypač žemės ūkiui svarbi pažanga.

Redakcijos atsakymai.

M o k y t o j u i V. Laiškai redakcijai atsiųsti dedami tiktai su pilnai parašyta pavarde. Duokite sutikimą, tai su prierašu įdėsime. Taip elgiamės ne tik mes, bet visur ir visų laikraščių redakcijos. Mokytojui reikėtų tai žinoti.

G e r v ė č i ų t a u t i n i n k u i, J u o d. d a r b i n i n k u i. Visų Jūsų atsiųstų raštų del vietos stokos įdėti negalime, Kai kurie per daug ir asmeniški, dar labiau tik jus sukiršins.

P. E l i u i. Gavome. Sunaudosime.

P. V a i d i l a i. Sunaudosime. Rašinėkite.

P. L-n i u i. Ačiū. Sunaudosime.

P. G i r d ė j u s i a m Talpinam.

Leidėjas ir ats. redaktorius **Jonas Murinas.** „ZORZOS" spaustuvė, Vilniuje.